

Termbasen Snorre

Aller først vil jeg på vegne av Språkrådet gratulere med termbasen Snorre. Nå vet jeg ikke om jeg kan si at termbasen Snorre er like viktig for det norske språket som kongesagaene med samme navn, men at også termbasen har betydning for utviklingen av norsk språk, er det liten tvil om.

Målet for arbeidet i Språkrådet er at norsk skal være i bruk i alle deler av samfunnslivet også i framtiden – og ikke bli tilsidesatt av engelsk. Språkrådet skal gi det offentlige, næringslivet og folk flest troen på at norsk språk duger.

Stortingsmelding nr 35 – Mål og mening – kalt språkmeldingen – slår fast at en helhetlig språkpolitikk må handle om språk og språkbruk innenfor alle samfunnssektorer. Dersom norsk skal være et komplett og samfunnsbærende språk, må det utvikles og tilgjengeliggjøres norsk terminologi på alle viktige samfunnsområder. Språkmeldingen sier videre at en framtidretta språkpolitikk i Norge - som i andre land- må bygge på den erkjenninga at nasjonalspråkene våre vil stå stadig dårligere dersom vi ikke har en bevisst holdning til verdien av vårt språk og utvikler en strategi for aktiv språkstyrking.

Det er vanskelig å få gjennomført språkpolitiske tiltak i privat sektor. Flere av tiltakene i språkmeldingen dreier seg om dette. Blant annet er det et prioritert tiltak at Kulturdepartementet sammen med partene i arbeidslivet skal utvikle et språkpolitisk samfunnsansvar i arbeids- og næringslivet etter modell av prinsippet om miljøansvar og etisk ansvar. Dette har det vært vanskelig å få en oppslutning om.

I den nevnte språkmeldingen så sier departementet – og Språkrådet ligger under Kulturdepartementet – at Språkrådet skal få funksjonen som terminologiorgan og ressurser til å drive et mer aktivt språkdyrkingsarbeid. Et resultat av dette ser vi i dag – med bevilgning til utarbeiding av termbasen og samarbeid mellom terminologitjenesten i Språkrådet og Standard Norge.

Utvikling av termbasen og det at den er gratis og tilgjengelig for alle – og både på bokmål og på nynorsk – er et ledd i en bevisst strategi for å styrke bruken av det norske språket. Vi må ha en bevisst holdning til språk innenfor alle samfunnsområder

De tradisjonelle basisoppgavene for Språkrådet er forvaltnings- tilsyns- og rådgivingsoppgaver i forbindelse med rettskrivings- og normeringsspørsmål. Men språkvern og språkutvikling har fått større oppmerksomhet, og for å kunne legge større vekt på utoverrettet- og holdningsskapende arbeid, er det blitt

opprettet fire fagråd i Språkrådet. Disse fire fagrådene består av mennesker med interesse for språk på mange samfunnsområder. De jobber på ulike felt i samfunnet og har en felles interesse av å ta vare på og utvikle språket vårt.

Fagråd 1 er fagråd for samfunn og høyere utdanning. Målet med deres arbeid er å ta vare på norsk som fullverdig bruksspråk i høyere utdanning og forskning, kulturliv, mediesektor, informasjonsteknologi og næringsliv. En av oppgavene her er å oppmuntre næringslivet til å ta språkpolitisk ansvar og utarbeide kjøreregler for bruk av norsk og fremmedspråk. Fagrådet skal arbeide for at særlig viktige produkt eller installasjoner som gjelder hverdagen til de fleste, har bruksveiledninger på norsk. Her kan vel termbasen være til god hjelp

Fagråd 2 er fagråd for skole og offentlig forvaltning. Deres arbeid skal bidra til å sikre ei norskundervisning som er slik at den fra barnehage og fram til avslutta allmennutdanning fører til styrking av morsmålet, og fagrådet skal fremme en statlig språkpolitikk som fører til tjenlig språk i dett offentlige. ”Klarspråk i Staten” er et av deres prosjekt. Det er jo påvist at mange går ut av den norske skolen med så dårlige lese- og skriveferdigheter at det går ut over deres muligheter til å gjøre en god jobb i arbeidslivet. Det kan vi ikke være bekjent av, og det satses i dag mye på å få opp de grunnleggende ferdighetene i lesing, skriving og regning. Før jeg ble nestleder i Språkrådet for et snaut år siden, var jeg leder av dette fagrådet.

Fagråd 3 er fagråd for normering og språkobservasjon. De skal arbeide for at normen i bokmål og nynorsk blir holdt i hevd og utvikla i samsvar med normeringspraksis og stabile utviklingstendenser i språkbruken. Det er nettopp godkjent en ny nynorsknormal som nettopp har sett på utviklingstendenser og laget en norm som blant annet har tatt hensyn til hvordan språket har utviklet seg.

Og så var det fagråd 4 som er fagråd for terminologi og fagspråk. Målet med deres arbeid er å hold opp og utvikle et godt norsk fagspråk på sentrale områder. Dette fagrådet hadde i fjor ansvar for et arrangement som kalles Språkdagen. Det er et årlig arrangement i regi av Språkrådet. I fjor var det fokus på fagspråk og befolkningens forståelse av faguttrykk innen allmenmedisin og klima. Vi tror at folk har mye klarere begreper enn det som er tilfelle. Dette fagrådet har også arrangert et grunnleggende kurs i terminologiske prinsipper og metoder.

En av oppgavene til fagrådet er å holde kontakt med den nasjonale standardiseringssektoren slik at det skjer kvalitetsoversettelse av standarder til norsk. Fagrådet skal sammen med andre sørge for at det blir bygd opp og forvalta allment tilgjengelige elektroniske terminologibaser. Vi må vel trygt kunne si at med etablering av termbasen Snorre er dette oppfylt.

Det er først og fremst i forhold til bruk av engelsk at vi trenger en aktiv norsk språkpolitikk. Nå er det ikke slik at vi frykter at det norske språket vil gå tapt. Norsk har en størrelse og styrke som gjør at det ikke regnes som et truet språk, men det går i retning av færre og større språk, og aldri har engelsk dominert som det gjør nå.” ”Snakk norsk når du kan – og engelsk når du må” er en god rettesnor for bruk av norsk.

Det er illevarslende dersom viktige bruksområder går tapt til engelsk. Vi snakker om domenetap dersom det er full overgang til engelsk innenfor et språklig bruks- eller funksjonsområde. Det er domenetap som representerer den store faren for norsk språk i dag. Derfor er det veldig viktig at vi får en termbase der gode definisjoner og der standarder er oversatt. Terminologi på norsk fremmer presis faglig forståelse. Terminologiarbeid er også en nødvendig plattform for effektiv kunnskapsoverføring mellom norsk og andre språk.

Språkrådet har de to siste årene gitt ut en rapport som en språkpolitisk tilstandsrapport – en språkstatus. I årets rapport har terminologi og fagspråk fått en bred omtale. Her pekes det blant annet på standardiseringsarbeid som en hovedkilde for termer. Rapporten viser at det relative antallet oversatte standarder på ett år aldri har vært lavere, bare 2,7%. Tallene sier ikke noe om antall sider som er oversatt.

På teleområdet er ingen standarder oversatt. Det er uheldig at norsk fagspråk er helt fraværende på et område som reguleres av en offentlig etat – Post- og teletilsynet. Heller ikke Norsk Elektroteknisk komité, som har ansvar for standardiseringsarbeid innen elektroteknikk, legger noe arbeid ned i å bruke norsk.

For å få til et godt arbeid med terminologi, er vi avhengig av personer som kan fag og som kan språk. Universitetene er pålagt ansvar for å vedlikeholde og utvikle norsk fagspråk, men det gjøres lite for å følge opp dette ansvaret. Det er en sammenheng mellom fagspråk, forskning og undervisning. Utviklingen på universitetene forplanter seg ut til alle deler av samfunnet.

Samlet sett er norsk fagterminologi i en kritisk situasjon, og det er derfor gledelig at vi i dag kan markere dette viktige termprosjektet hos Standard Norge. Termdatabasen er viktig for å hjelpe norsk næringsliv i arbeidet med et presist norsk språk.

Språkrådet har i samarbeid med NHO utarbeidet et sett med anbefalinger for næringslivet når det gjelder bruk av språk.

Jeg vil avslutte med et par sitater for det som kalles språkvetenskap for næringslivet.

1. Bruk norske fagtermer, da bidrar du til å utvikle og holde oppe norsk språk.
2. Sikkerheten sørger en best for på det språket som de ansatte behersker best.
3. Det er ingen motsetning mellom det å være for globalisering og samtidig ta vare på norsk språk og kultur.

Jeg håper termbasen Snorre får mange brukere. Jeg har selv prøvd den – og tenkte at denne kan jeg bruke blant annet i mitt arbeid med lærebok i norsk for yrkesfag.

Gratulerer til dere som har gjort dette viktige språkpolitiske arbeidet.

Åse Lill Kimestad
Nestleder Språkrådet